

תקציר דוח מסכם לקראת כנס דב לאוטמן למדיניות החינוך
2017, תשע"ח

חינוך לשותפות בקרב בני נוער
במרכזים הקהילתיים בישראל

תקציר מחקר

ד"ר מיכל רייפן תגר, פסיכולוגית חברתית ופוליטית,
חברת סגל בבית הספר לפסיכולוגיה במרכז הבינתחומי הרצליה
וחוקרת ראשית במרכז היישומי לפסיכולוגיה של שינוי חברתי

מחקר זה נערך לקראת כנס דב לאוטמן למדיניות החינוך 2017, על ידי צוות מחקר מהמרכז היישומי לפסיכולוגיה של שינוי חברתי, במרכז הבינתחומי הרצליה, בראשות ד"ר מיכל רייפן תגר, בשיתוף פעולה עם לני מילוא, מנהלת פורום דב לאוטמן ודנה זלינגר אבוטבול, מנהלת הערכה ומחקר בחברה למתנ"סים.

במסגרת המחקר נבחנו עמדותיהם של מנהלי מרכזים קהילתיים בנוגע לחינוך לשותפות כמו גם ציפיותיהם מפעילות המרכזים אותם הם מנהלים. המחקר בחן גם את הפערים בין העשייה בפועל במסגרת המרכזים הקהילתיים לבין ציפיות המנהלים ותפיסותיהם הסובייקטיביות את רצון הקהילה בה ממוקם המרכז.

מטרת המחקר הייתה למפות את החסמים והזרזים הפסיכולוגיים והמעשיים ולגבש תובנות והמלצות אשר יסייעו לדייק את עיצובן של יוזמות לשיפור חינוך לשותפות בערוץ זה של החינוך הבלתי פורמלי. המחקר כלל מדגם של 143 מנהלי מרכזים קהילתיים המהווים כחמישית (20%) מכלל אוכלוסיית מנהלי המרכזים הקהילתיים בישראל. במחקר השתתפו מנהלי מרכזים קהילתיים מכל ארבעת ה"שבטים" בחברה הישראלית.

ממצאי המחקר מצביעים על פוטנציאל משמעותי למפגש בין קבוצות במסגרת המרכזים הקהילתיים, משום שבחלק גדול מהמרכזים הקהילתיים פועלים ממילא בני נוער מ"שבטים" שונים. פוטנציאל זה הוא חשוב ביותר ואינו מתקיים במסגרת מערכת החינוך הפורמלית של מדינת ישראל. בנוסף נמצא שמנהלי המרכזים הקהילתיים מכל ה"שבטים" הביעו רצון רב לקידום חינוך לשותפות במסגרת המרכזים הקהילתיים עליהם הם אמונים. עם זאת, נחשף פער משמעותי לפיו פעולות החינוך לשותפות בפועל במרכזים הקהילתיים נמוכות באופן משמעותי ביחס לאידיאל שהוצג על ידי מנהלי המרכזים. פער זה גדול במיוחד כאשר מדובר בחינוך לשותפות בין קהילות שונות וקטן במעט כשמדובר בחינוך לשותפות במסגרת הקהילה.

במחקר נחשפו מספר גורמים המשפיעים על הפער הנ"ל. בין השאר מנהלי המרכזים הקהילתיים מאמינים שההורים ובני הנוער אינם מעוניינים במפגש עם אחרים ועשויים אף להדיר רגליהם ממרכז בו יתקיים מפגש כזה. המנהלים חשים גם שציפיות הנהגת הקהילה לחינוך לשותפות נמוכות משהם היו רוצים לקדם, דבר המשפיע על כמות הפעילות לחינוך לשותפות שהם מקיימים. לבסוף, מנהלי המרכזים הקהילתיים חשים שחסר להם ולצוות שלהם ידע נחוץ על מנת ליצור פעילות שתתאים לכלל הקבוצות באוכלוסייה ועל מנת לקדם פעילות חינוך לשותפות ביחד עם קבוצות אחרות.

מן הממצאים הללו נגזרו המלצות לפעולה.

מומלץ לערוך אבחון ושיח לגבי השאיפות האמיתיות (ולא התפיסות) של מנהיגי ונציגי הקהילה. כמו כן, יש להכשיר את צוות העובדים (ולא רק את המנהלים) בקידום חינוך לשותפות ובניית תשתית פסיכולוגית של פתיחות לאחר בקרב בני הנוער. יש להכשיר את המנהלים ואת צוותי המרכזים להתאמת תכנים ופעילויות לקבוצות שונות ולתת להם כלים לקידום ולשיפור המפגש עם האחר מחוץ לקהילה. לבסוף, על מנת לוודא שהמנהלים יהיו הגורם המוביל ולא יובלו על ידי ציפיות הקהילה, מומלץ להכשירם ולהעצימם להובלה ולהנהגה בנושא החינוך לשותפות, להדריכם כיצד לרתום את הקהילה ולבנות שותפויות בתוכה.